

ORSZÁGGYÜLÉS.

A képviselőház ülése szeptember 27-dikén.

A mai nap az interpellációk napja volt. Tiszta választás a keleti kérdésben a múlt napokban hozza intézett interpellációkra. Válasza nem különbözött az előzőtől, beszélt a monarchia érdekében megvédéséről, de hogy mit ért a kormány a monarchia érdekében, arról mánakasul hallgatott: megkísérlette mai beszédében a kör négyzetesítését, midőn össze akarta egyeztetni a létezőnek elismert hármasszövetséget a szabad kéz politikájával. Komikus jelenet volt, midőn nagy pathosszal szót a fegyver ragadásáról, az egrü nők nősiességéről, hazánk érdekében megvédéséről. Az interpellálók (Apponyi, Simonyi Ernő, Irányi D. Simonyi Lajos báró) viszonylatában mind megemlékeztek a török hadsereg vitézségéről, melynek köszönhetjük (nem a kormányának), hogy állami s nemzeti érdekeink veszélyeztetése jelenleg nem oly imminens. — Az ülés fénypontja Irányi Dániel renek beszéde volt, kinek szavait olykor olykor szünni nem akaró taps és éljenzés kísérte. A többi szónokok is erőlkösi diadalt arattak Tiszta felett, kinek beszéde nem képesek többé hatást kelteni. — Apponyi Albert, Simonyi Ernő, Irányi Dániel és Simonyi Lajos interpellációira adott válasz után Helfy Ignác interpellációjára választott a kormányelnök. A ház az összes ellenzéki pártokat kivéve, — tudomásul vette Tiszta választást.

Interpellációkat megelőzőleg a curia bíróságról a képviselőválasztási ügyekben szülő törvényjavaslatot tárgyalta a ház. Az osztályok előadóját alakult központi bizottság a javaslat elvetését indítványozza, felkarva tartani a parlamentnek az igazolási jogot. A központi bizottság kisebbsége belátva azt, hogy a bíróságvédelem által elfogult parlamenti többségnek alkalmasabb tőle közege e részben a független bíróság, a javaslatnak törvény ereje emelését hozza indítványba. A vita e kérdésben holnap folytatandó fog.

II.

Elnök: Ghyecz Kálmán. A kormány részéről jelen vannak: Tiszta Kálmán, Wenckheim Béla báró, Széll Kálmán, Péchy Tamás, Trefort Ágost és Szende Béla.

Elnök bemutatja Mosonméggye felirattal Ország-hatalmi terjesztésére ellen s Törökország megtérítésének fenntartása iránt: N.-Körös városának irányát a városi közönség tulajdonát képezett esti házak vételárátalkalmak kiközelítése ezimén övelett 82 ft 16¹/₂ kr. leírása iránt: N.-Körös város az 1849.50. évben a megyei eskübe szoláltatott termények árából fennlevo követelésnek megtérítését kéri: Kun-Agota kincstári telepközöség öb zsellere a kun-ágotai birtokból 4—4 cataralis hold külső földért folyomodik. A kérvényi oizottsághoz utatattanak. Elnök bemutatja Lon-saries Mirko horvát képviselő megbizó-levelét Az ll-landó igazoló bizottságnak fog kiadati.

Széll Kálmán pénzügyminiszter az 877. ápril 23-án előterjesztett adótervényjavaslat 1., 2. és 3. §-ra vonatkozó módosításokat terjeszti elő, s kéri a házat, hogy azt a pénzügyi bizottsághoz utasítsa, hogy a bizottság azt a czukoradó-törvényjavaslatlall együtt tárgyalhassa. Bemutatja továbbá a díszgyőri vasgyár ez évi költségeinek fedezéséről szóló javaslatot.

Mindkét javaslat tárgyalás és véleményelentéstét véget a pénzügyi bizottságnak adatik ki.

Tárgyalás alá vétett: a kir. curiának képviselő-választási ügyekben való bíróságról szóló törvényjavaslat.

Horváth Gyula a központi bizottság előadója ajánlja a javaslat elvetését. Iosszabbban fejtegeti, miként törekedtek a törvényhozó testületek mindenütt jog- és hatalmi körüket tágitani.

Horváth Lajos a központi bizottság kisebbségének nevében: a külön vélemény fogadását ajánlja.

A maga részéről is elismeri, hogy a ház és a curia tekintélyét védeni kell: de azt hiszi, hogy a törvényjavaslatnak célja pen az, hogy a házat alkotó elemek választásának törvényességéhez a gyanunak néz csak árnyéka se férjen, a mi a ház tekintélyét emeli. Ajánlja a javaslat elfogadását.

Dániel Ernő nem bizalmatlan a curia iránt, hanem bírósági rendszerünk fejlettsége miatt nem akarja a parlament e fontos jogát a curiára ruházni. A központi bizottság javaslatát pártolva a törvényjavaslat elvetésére szavaz.

Az elnök indítványára e törvényjavaslat tárgyalása felfüggesztetvén.

Bauszner Guido a következő interpellációt intézi a miniszterelnökhöz:

A jelen európai viszonyok változékonyasága közepén létezik oly pont, a melyben minden nagy európai kérdés érintkeznek. Ezen pont a viszony a monarchiának és a német birodalom közt. Ezen viszony baráti jellegű Európá s kivált a két nevezett hatalmas szomszéd birodalom jövőének kedvező alakulása lényegesen függ. Tekintettel ezen nagy fontosságára, a melyvel a viszony monarchiának és a német birodalom közt, mind e két hatalomra, mind egész Európára néve bir, intézem a miniszterelnök urhoz a következő kérdést: Vajjon gróf Andrassy és herceg Bismarck iménti szándékos találkozásuk

Salzburgban az eddigi baráti viszonyt a monarchiának és a német birodalom között előmozdította-e vagy nem?

Kiadatik a miniszterelnöknek.

Tiszta Kálmán miniszterelnök: T. képviselőház! Mielőtt az interpellációkra választást megadnám, már most előzetesen arra kérem ki a t. ház engedélyét, hogy az épen most beadott interpellációra is, a mennyiben az idő engedi meg, ma mindjárt az ülés végén válaszoljak. (Helyeslés.)

A mi a többi interpellációkat illeti, a mint már szerencsém volt a hétfői ülésben gondolom jelezni — nem minden egyes interpellációra külön szándékozom felelni, hanem kiválasztva külön felelet végezt az, a mely nem általában a keleti kérdésre, hanem egy bizonyos specifeus tényre vonatkozik, érve a Helfy képviselő ur interpellációját, a többiekre együtt egy beszéd keretében öhajotok felelni, azon meggyőződésben lévén, hogy sokkal inkább lehet így a t. háznak a kormány felfogásáról és a helyzetéről egy átlátható képet nyujtani, mintha egyes kérdésekre külön megszakitva felelnék. (Helyeslés.) Helfy képviselő ur interpellációjára felelni fogok azontul, ha a többiek iránt feleletemet elmondtam s ha aztán az interpelláló képviselő urak is esetleg élvén jogukkal, ezen része az interpellációknak felelőzetnek lesz tekintetű.

En t. ház, épen úgy mint a multkor nem akartam, nem akarok polémiába bocsátkozni ma sem, nem akarok annyival kevésbé, mert azt, hogy a támadásra támadással felelek, ma legalább meg nem tartanám állásomban helyesnek; védeni pedig magamat nem érzek semmi hajlandóságot azért, mert azon politikát, a mely mellett már több ízben e hozbat szót emeltem szerencsém volt, olyannak tartom, a melyt eddig is megvédvén azon tény, hogy egy a monarchia, mint specialiter Magyarország érdekeit semmi vesztely nem fenyegeti, és hogy ezen tény elvételét anélkül, hogy az országtól rendkívüli áldozatok követeltettek volna.

Nyugodt vagyok az iránt, hogy akkor, midőn eljött az idő, midőn egész politikánk minden mozzanatával teljesen föltárható lesz, annyira megfogják azt a tények védeni, hogy mindazok, a kik eddig bona fide valódi aggodalomból támadták meg ezen politikát, kénytelenek lesznek iránta elismerésüket kifejezni.

Simonyi Ernő: Adja Isten.

Tiszta Kálmán: Ha polémizálni nem akarok is, mégis kötelességemnek ismerem némely felvilágosításokat adni oly tényekre vonatkozólag, a melyek nem helyesen idéztettek. Nem hiszelgek magammal azaz, hogy oly nyilatkozatokat tehessen a melyeknek alapján, mint egy képviselő ur kívánata, a gyanúsítás, a rágalom lehetetlennek válnék, mert ily nyilatkozatot tenni még oly kérdésben is, a hol a kormánynak kezei némileg megkötve nincsenek, mint a külügyi kérdésekben, a mint igen jól méltóztatnak tudni, az emberileg lehető dolgok közé nem tartozik.

Tagadhatlan, hogy oly kérdésben, mint a minőről most van szó, sokkal könnyebb az ellenzék helyzete, mint a kormányé. Az ellenzék legalább közvetlenül, minden baj nélkül mondhat mindent, míg a kormánynak a függő dolgok fölött hallgatni kell a közügy, a haza érdekében olyankor is, mikor elhallgathatná megtámadót.

Részemről teljes kétséggel elfogadom ezen helyzet következményeit, mert lekembem meg vagyok győződve arról, hogy a politika, a mely követtetik, a magyar-osztrák monarchia és Magyarország jólétéért követtetik. El tudom tehát nyugodt lélekkel tenni mindazon megtámadásokat, melyek felhozhatók; de a mely perczben azt kellene hinnem és éreznem, hogy azért, hogy e támadásokat kikerüljem, vagy talán tapsokkal és éljenekkel felelőzöljem, olyan tételre szántam el magamat, a mi meggyőződésem szerint az említett szent érdekekkel ellenkezik, azon percztől fogva nem tudnék nyugodt lenni, nem tudnám elviselni a dicsőséget, mig most nyugodt lélekkel el tudok viselni bármínő megtámadásokat.

Attérve, a mint mondtam, a rektifikálható tényekre: felelítettett az interpelláló urak részéről, hogy a kormány minduntalan kitűz magának valami ezélt és etől folyvást fokontint visszavonul és feladja azt, a miről előbb azt mondta, hogy fonn fogja tartani.

Fölhozott erre például, hogy a hir-lapokban az volt előbb, hogy Románia, majd hogy Szerbia háboruba menetelt a külügyi kormányzat nem fogja tenni és ime az egyik már megtörtént, a másik pedig szintén ajtó előtt van, hogy pedig a kormány szándoka az volt, hogy ezt nem tūri, mutatja az, hogy azon újsági hírek nem rektifikáltak.

Már bocsássom meg a t. ház, de én nem tudom, mivé lenne azon kormány, a melynek a mai időben minden róla közölt hir-lapi hírt rektifikálnia kelle: valóban semmi egyéb dologra ideje nem maradna.

De még egy más körülmény is van: mindenki tudja, ép úgy mint a t. képviselő urak, hogy ilyen hírek tapogatózásul is bocsátatnak széjlen épen azért, hogy a rektifikáció utján csalassék a kormány oda, hogy nyilatkozzék oly dologban, a melyben nyilatkozni helytelen lenne. Ha tehát az ilyen hírek nem rektifikáltak, ebből azoknak igazságára, azoknak valóságára következtetni igazságosan, per absolute nem lehet. Egyébiránt hivatkozom arra, hogy azok iránt, amikről a hírek szólóttak, sem itt,

sem a bécsi reichsrathban semminemű kormány-nyilatkozatban mondvá semmi nem volt és így azt állítani, hogy a kormány ez irányban egyszer kimondott valamit azután visszavonul, egyenesen tévedésen alapszik.

Szó volt róla, hogy a semlegesség mily részrehajlóan gyakoroltatik s erre nézve két példa hozottat fel.

Azt mondta az egyik t. képviselő ur, hogy midőn a Dunába torpedók sülyesztettek, a kormány felszólt és tiltakozott ez ellen, hogy a törökök torpedókat sülyesztettek el, mig az ellen, hogy az oroszok tették ezt, nem tiltakozott; sőt a sulnái torlokatnak az oroszok részéről történő elrontása ellen nem is emelt szót.

Ez ismét nem egyez meg a tényekkel. Midőn egy alkalommal a torpedókat illetőleg nyilvánosan is meglehetősen alaposággal el volt terjedve a hír, hogy a török kormány a torpedókat elszüszeti, még pedig úgy, hogy nem teszi azt, mit megszoktak ilyenkor tenni, azaz nem jelöli meg pontosan, hol sülyeszti el, a mi szükségessé arra, hogy ha a háboru megszűnt, a torpedókat eltávolítani vagy megsemmisíteni lehessen, nehogy még évek mulva is fenyegetsek a hajózás biztonságát, midőn, mondom ezen hir nyilvánosan is fölmertül, de alaposabban is tudomására jutott a kormányzatnak, igen kötelességének tartotta a török kormányt figyelmeztetni, hogy ha már a háboru érdekében szükségessé is tartja a torpedók alkalmazását, kövesse azon eljárást, mely lehetővé teszi azoknak, midőn a háboru megszűnt, esetleg eltávolítását.

És így nem áll az, hogy az egyik fél irányában a torpedók használata ellen tiltakozott volna, a másik irányában pedig nem. A török kormányról pedig határozottan mondhatom, hogy e kívánságot teljes kétséggel fogadta, és megette a kellő intézkedést, hogy a mennyiben e részben egy vagy más helyütt tévedés történt volna, az ne ismétlődjék.

A Szulna-torkolatra nézve pedig csak annyit mondok, hogy nemhogy felszólalás nem történt volna ez ügyben, de ezen felszólalás következtében a pétervári kabinet el is vállalta a kötelezettséget a háboru megszűntével saját erejével, saját pénzén helyrehozni mindazon bajt és kárt és eltávolítani mindazon akadályt, melyet a Szulna-torkolatban netalán az ő műveletei tettek. Nem hogy történt volna felszólalás, de a külügyi kormányzat még ezzel sem érte be, hanem azóta is folyvást odahatott és odahat, hogy ne csak elhárításnak az akadályok, hanem hogy azok fel is halmozódjanak és így ottan nagyobb bajok elő ne idézessenek.

T. ház! Sok hivatkozás történt a közvéleményre, hivatkozás történt a népgyűlésekre és állítattott, hogy a magyar kormány nézete a magyar közvélemény nézetével a külpolitika terén homlokegyenest ellenkezik.

Elsőben is engedje meg a t. ház, hogy csak általánosságban, — hogy úgy fejezem ki magamat, — theoretice szóljak a dologról, azután alkalmazva ezt a jelen esetre is, el fogom mondani felfogásomat és nézetemet. (Halljuk.)

A mi az elsőt illeti — ismétlem — általában szólok s nem applikálva a mondandókat a magyarországi mai viszonyokra — a nyilvánulások, melyek népgyűlések-nél, tüntetések-nél előfordulnak, bizonynyal minden kormány által komoly figyelemre méltatandók és komoly figyelemmel kísérendők, mint jelzői a nemzet bizonyos rétegeiben, a nemzet kebelében levő véleményáramlatnak.

Ez bizonynyal részünkről is megtörtént, de azt hiszem, hogy sehol a világon ott, hol rendezett alkotmányos állam van, — bármely nagybecsűek legyenek is az ily nyilvánulások, mint jelzői a véleményáramlatoknak, mégis ubaigazított, rendelkez az irányban, hogy minő külpolitika követessék nem — lehetnek.

És nem akarok messze menni: merem állítani, hogy a hol e máskép történt, soha azon ország javára, a melyért történt, nem szolgált. Mások más helyen felhozták teljes igazsággal az 1870-iki francia háboru, a midőn a most elhunyt nagy francia államférfiúnak bizonynyal egyik legnagyobb dicsősége fog maradni, hogy alig egynehányad magával, mert ott ezen áramlat elragadta magát a törvényhozó testületet, merte nemzetét figyelmeztetni a reá háramolható veszélyekre.

Ha közelebb keressünk példát, alig fogja valaki tagadhatni, hogy az orosz döntő körökben igen sokan — nem akarok megnevezni senkit — az ily nyilvánulások által hagytták magukat ezen háboruba beleerősökölteni: és vajjon hasznára-e Oroszországnak, itélje meg, ki az eseményeket figyelemmel kíséri. (Helyeslés és tetszés a közepén.)

Alkotmányos országban a közvéleménynek hivatalos nyilatkozatot adni a törvényhozó testületnek, első sorban a képviselőháznak feladata. Nem akarom tárgyalni, hogy e tekintetben minő különbség van a közt, hogy mit tehet az angol parlament, vagy — a mi szülyal bir a mi közjogi viszonyaink közt — a magyar vagy osztrák képviselőház nyilatkozata.

De azt bátor vagyok megjegyezni, hogy mindenütt a világon, vegyem bár magát Angliát, a képviselőház nyilatkozatának lehet azon következménye, hogy azok, kik a külpolitikát vezetik, eltávolok helyükről, de a meggyőződés emberei, a

mennyiben feladatukul azt tekintik, hogy hazájuknak hasznájának e nyilatkozatnak nem lehet azon következzése, hogy ugyanazon emberek máttól holnapra más politikát kövessenek.

De egyébiránt én a magam részéről, t. ház, tagadom, hogy — ha a dolognak mélyét és lényegét nézzük — a magyar közvélemény és a magyar kormány által követett politika közt, az az éles ellentét létezzék, a mely állítatik. Az egyiknek mint a másiknak kitűzött célja nem más, mint az, hogy semmi olyan, mi akár ma, akár jövőben fenyegetné a magyar-osztrák monarchia és Magyarország jólétét, a most dühöngő háboru folytán ne történjék.

Alapvonása mind a két politikának ugyanez, és meg vagyok róla győződve, nem akarok reá hosszasan kiterjeszkedni, mert a mult alkalommal is érintettem, hogy azon magyar nép, mely a jóert és szépért lelkesedni és lelkesedésében perczenkint a kellő határon tulmenni is tud, de a melyet a gondviselés ritka józan észszel áldott meg: ezen magyar nép, mondok, ha úgy állítatik elébe a dolog, a mint igazság szerint áll, hogy: „érdekeinket meg kell védeni és erre két út van: az egyik megpróbálni mindent, még pedig a siker reményével, hogy ez megtörténjék anélkül, hogy elhurezoltassanak fiad és előre elkötessék három generáció keresménye; a másik: megvédeni érdekeinket, de mindazon áldozatok árán, melyeket el lehetett volna kerülni“ a magyar nép helyeselni fogja az első, azaz azon eljárást, melyet a kormány mindaddig az első percztől fogva követett. (Helyeslés közepén, ellenmondás a baloldalon.)

Nem akarom én — a mint mondtam — ma fejtegetni a háboruak minden következzését; tudom azt is, hogy minden nemzet életében jöhetnek elő perczek, a midőn azt kell, hogy mondja mindenki: ragadjon fegyvert, a ki csak bírja, ismételjék hőgyeink az egrü asszonyok hajdani példáját, áldozuk fel mindünket, de ment-sük meg a hazát. Remélem, hiszem, hogy ily idő Magyarországira nem fog bekövetkezni, de mindenesetre azt tartom, hogy azoknak, kik hivatva vannak a monarchia és Magyarország külpolitikájára bármily befolyást gyakorolni, első sorban pedig a kormánynak kötelessége nem az: könnyelműen egy ily percz elé vezetni a nemzetet, hanem az: mindent megtenni, hogy e percz elérését elkerülhessék. (Elnök helyeslés és tetszés a közepén.)

En tudom azt, t. ház, hogy a mai időben már némileg bornirtságnak is vették a ház valaki — úgy mint én magamról bevalom — a haza ügyéhez ragaszkodva érzi magát; ha a haza levegőjét tudja színi csak ép tudóval. Vannak, kik az emberiség magaslataira emelkedve, a hazát miködelési térnek, a nemzetet eszköze-ket tekintik, hogy nagy, szeritők az összes emberiséget boldogító eszméket, az egyik az egyiket, a másik a másikat, diadala vezessék.

Ilyeket vizagsthatat a haza bajaiért azon nagy elveknek valóslulása: de engem, ki nem hiába hordom azon viznek nevé, mely e hazában ered és e hazából nem bir kimenni, engem vizagsthat minden vesztéséért az, ha meg van védve hazám érdeke, ennek megsértéséért nem vizagsthat semmi. (Élénk tetszés a közepén.)

Attérve, t. ház, szorosabban véve az egyes interpellációkra, Simonyi Ernő t. képviselő ur kétsége vonja, hogy van a kormánynak általában keleti politikája s kéri, ha pedig van, hát micsoda? körülbelöl ez lényege interpellációjának.

Éu, t. ház, csak azt mondhatom ma, a mit mondtottam máskor: hogy igen is van; áll pedig ezen keleti politikánk abban, hogy mindig megtegyünk mindent arra, hogy érdekeink a háboru veszélye nélkül, ha lehet, de mindenesetre megóvassanak: áll abban, a mit az első percztől fogva a legkritikusabb perczben határozottan mindenkinék megmondottunk, hogy bármily legyen is lefolyása a háboruak, a keleten magyar-osztrák monarchia beleegyezése nélkül történni semminek sem szabad. (Helyeslés a közepén.)

És ez megmondott és fenntartott akkor, midőn a Dunán és Balkánon fegyveresapás nélkül mentek át az orosz hadseregek; nem változott Plevna után és nem fog változni, ha a változó hadi szerencse esetleg ismét a muszka fegyvereknek kedvez.

És azt gondolom, hogy midőn ez iránt biztosak voltunk, az általam jelzett első perczben is, bizva semmi másban, mint a saját érdekeink számára érintetlenül meggyandó saját erőnkben; akkor még inkább óvatossak lehetünk ez iránt ma, azok után, a mik azóta közbejötték és történtek. (Helyeslés a közepén.)

Apponyi Albert igen t. képviselő ur az általa feltett kérdésből huzván le a következzetéseket, azt kéri, hogy igaz e — ő ugyan igaznak veszi, mert következtet is belőle — hogy a magyar-osztrák külügyi politika akadályozta meg a törököket abban, hogy megtegyék azon intézkedéseket, melyek szükségessé lettek volna arra, hogy Szerbia háboruba ne mehessen? Végül azután kéri, hogy mit szándékozik tenni a kormány, ha Szerbia csakugyan háboruba akar menni; szándékozik ezt neki megtiltani, vagy sem.

A mi az elsőt illeti, a t. képviselő ur tévedésben van. Ugyanis a keleti háboru kitörésekor, a magyar-osztrák külügyi kormányzat felszólalása folytán az orosz cabi-

net megígérte, hogy Szerbiát hadviselési tételül az orosz hadseregek nem fogják használni és ezen ígérettel szemben lett figyelmeztetve a török kormány, hogy nem lenne ezélszerű, ha ő ugyanezt nem tenné, ezzel lehetetlené tenné, hogy a másik rész is igéretét beválthassa. És a török kormány, mely meg tudta ez intézkedés horderejét fontolni, teljes kétséggel engedett ebben, mert úgy látszik nem ítélte magára nézve hátrányosnak a magyar-osztrák külügyi kormányzat ezen fellépését.

De ez iránt, hogy ha Szerbia netalán megtörvén a tavaly kötött békét, háboruba megy, mit teygen, mit tehessen Törökország, a magyar-osztrák külügyi hivatal részéről hozzá semminemű észrevétel, semminemű intés nem intézettek, sem egyáltalában az iránt, hogy ezen esetben mit teygen, semminemű akadály nem tététték és tethetni nem is fog. A mi azt a kérdést illeti, hogy a magyar-osztrák külügyi kormány mit fog tenni, erre nézve kénytelen vagyok arra kéri a t. házat, hogy a felelet alól mentsem föl, mert erre felelni annyira volna, mint megsérteni kötelességemet. Tenni fogjuk azt, mit az általam már előbb jelzett cél érdekében a viszonyok fejlődéséhez képest tenni kell. Erre nézve többet nem mondhatok.

Irányi D. és Simonyi Lajos b. képviselő urak mindketten a három császár szövetsége vonatkozólag intéztek hozzám kérdéseket.

Itt legelőször is azzal kell tisztába jönnünk, hogy mit értünk e szó alatt: „szövetség.“ Mert én legalább úgy tudom, de ugy volt ez nyilvánosan is, hirlopok utján és más emicatiók által tudva mindenki által egészen a legutóbbi időkig, a mikor némelyekben aggályok keletkeztek e szövetség értelmére nézve, hogy oly értelmű szövetség, minő most magyarizatik, hogy t. i. a három hatalom bizonyos konkrét kérdéssel, jelesen most a keleti kérdéssel szemben, lekötötte magát, s egyik a másik irányában kötelezettséget vállalt volna: (ilyen értelemben három császár-szövetség nem is volt és nincsen is.

Az egész — s ezt a legutóbbi perczekig tudta mindenki, tehát nem titkot árulok el vele — állott abban, hogy a három császár és kormányunk megegyezett abban, hogy az európai béke érdekében a fellemerülő kérdésekben egyezkedjenek egyetértőleg eljárni. Ez több éven keresztül, — mert méltóztatnak tudni, 1873. óta datálódik a dolog, — sikerült: ma is, midőn a háboru nem lett európai, részben az ezen három kormány közt fonnálló barátságos viszonyok lehet tulajdonitani.

Lehet ennek a szövetségnek, ha a béke helyre áll, esetleg a béke fenntartása szempontjából ismét hasznua; de ismétlem: azon körülményből, hogy a három császári kormány közül az egyik a másik kettő nézetének ellenére a háboruba ment, az egyike sem, in specie, a magyar-osztrák kormányzatra semminemű kötelezzség a keleti kérdéssel szemben nem hárult. (Helyeslés a közepén.) Sőt mint már jeleztem is, mindjárt az első perczben meg volt mondva, hogy bármily legyen a háboruak vége, a béke megkötésénél olyan, a mit mi nem akarunk történni nem fog. (Helyeslés a közepén.)

T. ház! Még csak egy pár szót kívánok hosszúra nyult feleletemre esatolni; hivatkozva ismét minden elfogulatlan embernek belátására, hivatkozva mindenkinék józasa észére. Az egyik a mit mondtam akarok, az (Halljuk!), hogy vajjon van-e az indokolva, hogy a kedélyek hazánkban ma nyugtalanabbak legyenek, mint voltak ezélett négy hónappal, és van-e indokolva épen azok szempontjából, kik némely kérdésben — ha szabad e kifejezéssel énem — a töröknel is törököbék; van-e indokolva most, midőn azóta valódi esemény más, mint török győzelem, nem történt? En azt hiszem, hogy nincsen indokolva.

A másik, a mit mondtam akarok, és itt ismét az elfogulatlanokra hivatkozom, vajjon ha állana az, a mivel a külügyi kormányzat és az azt támogató magyar kormány is nem egyszer megtámadták, hogy megegyezett az orosz kormányval Törökország feldarabolása felett, mit gondolnak önök, vajjon lehetett volna-e a kormányak amaz uton járni, a melyen eddig járt?

Hiszen ha megegyeztek volna az osztozkodás iránt: ehhez akkor, mikor a háboru megkezdődött, egy pár rövid hét és oly igen csekély erő lett volna elegendő, hogy nem lett volna idő megrátolni az osztály végrehajtását és nem várták volna be, ha osztokodni akartak volna, hogy oly nehézség görditessenek az osztály utjához, ha az ezélotatott volna, mint a minők az újabb időben felmerültek. (Helyeslés a közepén.)

Midőn előre is kériem a t. házat, hogy választomat minden irányában tudomásul venni kegyeskedjék befeyezem beszédemet egy reflexióval Simonyi Lajos br. képviselő ur beszédének egy végmondatára.

A t. képviselő ur megjéjst, vagy talán rozsol választom a szót figyelmeztet, hogy ne higgyem, hogy legyen Magyarország oly képviselőház lehet, mely Oroszország érdekében csak egy fillért is megszavazzon. Engemet ezen figyelmeztetés nem indit, nem jéjst meg, és ennek igen egyszerű oka van. Nem indit és nem jéjst meg azért, mert én soha sem akartam és nem is akarok Oroszország érdekében egyetlen egy fillért sem kéri. Hason soha egy fillért sem fogok senki más érdekében sem kéri, mint az osztrák-magyar monarchia és így

